

Колоїз Ж. В.

Криворізький державний педагогічний університет

ЗЕВГМА ЯК ЛІНГВІСТИЧНИЙ ФЕНОМЕН

У статті осмислено поняття «зевгма» як мовний феномен, що потребує комплексного й усебічного дослідження. Репрезентовано незаперечні набутки в науковому просторі, який оприявнює давно сформовані погляди й певні лінгвістичні традиції, що беруть свій початок, найімовірніше, від Феофана Прокоповича. Представлено першу лексикографічну кодифікацію лексеми «зевгма» і її потрактування, зумовлене, найочевидніше, зарубіжним впливом. З іншого боку, окреслено низку дискусійних моментів зевгматичної теорії. Акцентовано на потребі критичного осмислення й удосконалення окремих її фрагментів, що, на жаль, привертають увагу науковців здебільшого у проєкції лексикографування. Систематизовано відомості про зевгматичні конструкції з наявних наукових доробків, що дало змогу констатувати: наразі відсутня однаковість у сприйнятті й потрактуванні відповідного явища, у виокремленні принципів систематизації, диференціації й найменуванні тих чи тих класифікаційних різновидів. Зіставлено різні дефініції аналізованого й дотичних до нього понять, зосереджено увагу на інтегральних і диференційних характеристиках, встановлено точки перетину й розходження в найменуванні й потрактуванні відповідного і суміжного з ним явищ. Встановлено суперечності, пов'язані з відсутністю єдиного підходу до випрацювання критеріїв систематизації зевгматичних зразків, зокрема й тих, що їх пов'язують зі створенням гумористичного ефекту через граматичну, семантичну різнорідність або несумісність поєднаних одиниць. Констатовано, що найбільша кількість спірних питань стосується дефініції зевгми, виокремлення її диференційних ознак, що спричинило уналежнення одного й того ж різновиду до різних класифікацій, надання одним і тим же зразкам різного лінгвістичного статусу.

Ключові слова: зевгма, зевгматична конструкція, фігура, синтаксична фігура, риторична фігура, силепс.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку лінгвістичної науки спостерігаємо зацікавлення вивченням проблем експресивного синтаксису. Це значною мірою зумовлено як зростанням ролі науки в житті суспільства, так пошуками нових підходів до дослідження засобів вираження думки, передачі інформації і способів та інструментів впливу. Попри значні зусилля щодо розбудови теоретико-методологічних засад синтаксичних експресивів, попри появу великої кількості відповідних праць, що репрезентують певні лінгвістичні аспекти, чимало тих чи тих теоретичних питань висвітлено лише принагідно. З-поміж них, гадаємо, на окрему увагу науковців заслуговують проблеми так званих зевгматичних конструкцій. Україністика потребує комплексного дослідження таких одиниць, їх ґрунтового й усебічного вивчення загалом та в системі української граматики зокрема.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічні засади дослідження зевгми як зображально-виражального засобу, стилістично-риторичного і синтаксичного явища ґрунтовані на кількостолітньому досвіді. Різ-

жанрові праці, виконані на матеріалі різних мов, репрезентують авторитетні здобутки, засвідчують давно сформовані погляди і випрацьовані лінгвістичні традиції. Вибудована теорія здебільшого не викликає принципових заперечень, хоч подекуди й залишається ряд дискусійних моментів як щодо з'ясування сутності відповідного явища, так і стосовно його систематизації. І поміж зарубіжних, і серед вітчизняних науковців (М. Вінтонів, У. Гринишин, І. Гулей, В. Домбровський, А. Загнітко, І. Лаухіна, Л. Мацько, О. Побережник, Л. Попова, О. Селіванова, Л. Станіславова, Н. Швець та ін.). відсутня однаковість у потрактуванні як поняття «зевгма», так і у визначенні статусу такого мовного феномену.

Розбіжність позицій зумовлена, з одного боку, бажанням розбудовувати традиційну теорію синтаксичних фігур, з іншого, – розширити науково-дослідницькі пошуки, що передбачає вихід за межі експресивного синтаксису. Здебільшого зевгму розглядають у граматичному плані, витлумачуючи її як відсутність повтору, зумовлену прагненням до економії. У потрактуванні поняття «зевгма» граматичний і стилістичний підходи досить тісно

пов'язані, взаємодіють, увиразнюють і доповнюють один одного. Акценти почасти модифікують (*експресивна синтаксична конструкція / стилістична фігура / стилістичний прийом* тощо) відповідно до мети і завдань, окреслених у тому чи тому науковому доробку [19]. Пор.: *зевгма* – 1) стилістична фігура мовлення, синтаксично однорідне поєднання семантично різнорідних слів чи сполук [15, с. 164]; 2) експресивна синтаксична конструкція, що складається з ядерного слова та залежних від нього однорідних членів речення, рівноцінних граматично, але семантично різнопланових, у результаті чого в багатозначному ядерному слові одночасно актуалізуються мінімум два різні значення або відтінки [1, с. 144–145]. Наразі очевидно є потреба критичного осмислення й удосконалення окремих аспектів зевгматичної теорії, що певним чином сприятиме розв'язанню спірних моментів стосовно окремих положень термінологічного апарату, дефініцій, класифікаційних підходів і т. ін.

Сучасні українськомовні монографічні праці, які безпосередньо актуалізують проблеми зевгми, на превеликий жаль, відсутні. Зевгматичні конструкції потрактовують здебільшого принагідно чи то й узагалі залишають поза увагою, навіть у спеціальних доробках, де комплексно розглядають особливості реалізації стилістичного потенціалу на граматичному (синтаксичному) рівні.

Постановка завдання. Мета дослідження – наукова інтерпретація поняття «зевгма», окреслення основних підходів до кваліфікації й систематизації зевгматичних конструкцій, виявлення дискусійних моментів, що потребують більш прискіпливої уваги мовознавців задля розбудови зевгматичної теорії.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні досить складно встановити місце і точну дату появи терміна «зевгма». Проте з упевненістю можна констатувати, що на початку XVIII століття в українському (хоч і неукраїнськомовному) науковому обігові вже з'являється така одиниця: нею послуговується Феофан Прокопович у праці «Про риторичне мистецтво» («De arte rhetorica»), де репрезентує класифікацію риторичних засобів, іменованих мовними фігурами, що сприяють красномовству, і диференційованих «згідно з постійним завданням оратора, тобто (що було вже сказано на своєму місці): вчити, веселити, зворушувати» [14, с. 270]. З-поміж повчальних фігур вирізняє й *антизевгменон*, який автор не лише дефініціює («те саме, що зевгма і виступає тоді, коли до того самого слова належать більше слів

або синтагм»), але й окреслює його функційне навантаження: «прикладні є всюди і вони легкі», «робить розповідь короткою», «слово, до якого стосуються інші, могло стосуватися до кожного з них, якщо вони вживалися б окремо» [14, с. 271]. Окрім того, Феофан Прокопович робить окремий акцент на фігурі, протилежній до *антизевгменона*, для якої використовує суголосне найменування – *діазевгменон*, або роз'єднання (коли багато слів, що могли б належати до одного дієслова, наділені кожне своїм).

На осмислення відповідного поняття натрапляємо у праці Р. Меєра «Deutsche Stilistik» (1906), де зевгмву (§62) розглянуто крізь призму порушення концептуальних зв'язків. Німецький філолог апелює, за його ж словами, до загальноприйнятого витлумачення, згідно з яким так звана звичайна зевгма (Eigentliches Zeugma), протиставлювана незвичайній (Uneigentliches Zeugma), – це «зв'язок або поєднання двох речень або іменників через дієслово, яке стосується лише однієї особи» [22, с. 55].

Перша лексикографічна кодифікація терміна «зевгма» в українськомовному просторі, найімовірніше, представлена у словнику З. Кузелі та М. Чайковського («Словар чужих слів» (1910)). Пор.: «*зевгма*, гр. синтаксичне сполучення двох імен з одним дієсловом, котре надає ся лише од одного з імен (грам.)» [16, с. 125]. Реєстрове слово супроводжуване ремарками, що вказують на походження (грецьке (гр.)) і сферу функціонування (граматика (грам.)).

У праці «Українська стилістика і ритміка» (1923) В. Домбровського зевгму, або ж ярмо, уналежнено до синтаксичних фігур, що «охоплюють формальні зміни у складні речень», і кваліфіковано як таку, що «творюється об'єднанням двох підметів одним присудком (ніби спряжені в одному ярмі), хоч синтаксично цей присудок належить тільки до одного з них», наприклад: *Затихло все... Тільки дівчата / Та соловейко не затих* [4, с. 134]. На подібні потрактування натрапляємо й у низці сучасних лексикографічних праць, як-от: *зевгма* (гр. *zeugma* – зв'язок, ярмо) – стилістична фігура, яка виникає при об'єднанні однорідних членів, переважно підметів, одним дієслівним присудком, який стосується тільки до одного з цих членів [18, с. 445; 10, с. 391]. За такого потрактування не викликає принципових заперечень ілюстративний матеріал на зразок *Стоїть сторожтерзаний Київ і двістірозп'ятий я* (П. Тичина), де присудок, виражений дієсловом *стоїть*, корелює, по суті, лише з підметом, вираженим іменником

Київ, і, так би мовити, уявлений іншим, вираженим особовим займенником першої особи однини *я*. Пор.: *Стоїть сторожтерзаний Київ і [стюю] двістірозп'ятий я*.

Згідно з позицією авторів «Літературознавчої енциклопедії», до зевгматичних зразків можна уналежнювати й мовний період, «коли в реченні з однорідними членами на початку цього періоду зазначений присудок у дієслівній формі, а надалі він лише береться до уваги» [10, с. 391], як-от: *Людина родиться для щастя, / Як птах для польоту. / Як птах... / Як індик, / Як півень, / Як деркач на болоті? / Як страус. / Як ему, / Чи як марабу?* (О. Ірванець). Упадає в око те, що «одним дієслівним присудком» об'єднані однорідні члени, що не є однорідними підметами, на чому здебільшого акцентовано у традиційних витлумаченнях аналізованого терміна.

Така позиція оприявлена й у лінгвістичних, зокрема стилістичних, доробках, де, окрім кваліфікації на зразок «синтаксична фігура», «стилістична фігура», зевгма подекуди отримує і статус «риторична фігура» з відповідною модифікованою дефініцією, наприклад: *зевгма* – риторична фігура, ґрунтована на побудові тривалого мовного періоду таким чином, що в реченні з однорідними підрядними частинами підмет або присудок представлений на початку, а далі мається на увазі [12, с. 438]. Пор.: *Далека красо моя! Щасливий я, що народився на твоєму березі, що пив у незабутні роки твою м'яку, веселу, сиву воду, ходив босий по твоїх казкових висипах, слухав рибальських розмов на твоїх човнах і казання старих про давнину, що лічив у тобі зорі на перекинутому небі, досі, дивлячись часом униз, не втратив щастя бачити оті зорі навіть у буденних калюжах на життєвих шляхах* (О. Довженко). І в попередніх, і у крайньому потрактуванні актуалізовано поняття «однорідності», однак, як бачимо, дефініції є неоднозначними, демонструють розбіжність думок, засвідчують спірний характер і складність природи відповідного мовного феномену. Адже, без жодних сумнівів, не можна безапеляційно прив'язувати зевгматичні конструкції лише до «мовного періоду». Тим паче, що лексикографічні праці різного ґатунку свідчать не на користь зевгмі, «ґрунтованій на побудові тривалого мовного періоду». Пор.: **ЗЕВГМА**, *и, ж., лінгв.* Стилістична фігура, що виникає внаслідок об'єднання однорідних членів речення, переважно підметів або додатків, спільним словом, переважно дієслівним присудком, який стосується одного з цих членів [17]. Автори

такого тлумачення, по-перше, надають зевгмі лінгвістичного статусу; по-друге, розширюють сферу її з'яви за рахунок об'єднання не тільки однорідних підметів, але й додатків, конкретизуючи певну синтагму (чи то пак – синтагми) прислівником (прислівниками) *переважно*. У такому разі виникають цілком слушні запитання: чи варто уналежнювати до зевгматичних конструкцій речення, у якому: 1) «ніби спряжені в одному ярмі» однорідні обставини?; 2) спільним словом, яке стосується одного з однорідних членів є іменний присудок або головний член односкладного речення? тощо.

Варто, вочевидь, зауважити, що деякі витлумачення є не просто дискусійними чи то суперечливими, але й розхитують загальноприйняті підходи щодо розуміння тих чи тих мовних явищ, як-от: *зевгма* – підпорядкування слів, словосполучень одному узагальнюючому слову (пор. з однорідними членами речення), наприклад: *Так як не загинув ні на війні, ні від звіря, ні від води, ні з коня падаючи, так і з вас ніхто не може скалічитись чи забитись, коли не буде Божого повеління* [13, с. 108]. Справа в тому, що термінологічне словосполучення «узагальнювальне слово» має установлену, давно апробовану дефініцію, згідно з якою в наведеній ілюстрації таке мовне явище відсутнє. Тим паче, що крайнє тлумачення репрезентує актуалізовану «риторичну» категорію в суто граматичному плані. Пор. також: *зевгма* – фігура мови, у якій слово використовують для зміни чи керування двома чи більше словами, хоч воно підходить лише для одного з них або має різне значення для кожного, як у реченні *Містер Піквік взяв капелюх і пішов* (Чарльз Діккенс) [21].

За такого диференціювання в науковому обігові з'являється поняття на зразок «зевгматичне перелічення», ілюстроване конструкціями, де встановлені семантичні відношення між однорідними членами та спільним для них присудком, «накладаються відтінки значення дієслова-присудка, які співвідносні з усіма однорідними підметами, що в межах синтагматичного ряду номінують і матеріальні речі, і абстрактні екзистенційні концепти» [2, с. 12]. Почасті актуалізовано також і поняття «семантично ускладнена зевгма» (подекуди зевгма набуває статусу й «семантичної фігури»), яке, згідно з позицією деяких дослідників, «передбачає реалізацію широкого спектру стилістичних характеристик, що охоплюють усі відтінки комічного» [1, с. 143]. Щоправда, жодна з наведених вище ілюстрацій не містить тих чи тих «відтінків комічного».

Натомість у наукових доробках (здебільшого у статтях) усе частіше постулюють думку про те, що до зевгматичних конструкцій варто уналежнювати такі експресивні зразки, у яких наявні різні відхилення від загальноприйнятих норм, пов'язані з синтаксичним поєднанням семантично неоднорідних членів речення, що займають однакові синтаксичні позиції. У зв'язку з цим з'являються і більш лаконічні потрактування, як-от: «зевгма полягає у використанні двох семантично непеєднаних слів стосовно третього» [20, с. 137]. Найчастіше такі твердження проілюстровані прикладами, де присудок, виражений дієсловом, керує двома додатками, кожен із яких актуалізує різні значення опорного слова. Така конструкція, що є цілком прийнятною з граматичного погляду, засвідчує суперечність у семантичному плані, що, своєю чергою, і забезпечує комічний ефект. Наприклад: *Коньяк розширяє не лише судини, але і зв'язки; Ніщо так не красить жінку, як чоловіча увага і гарна помада; Прийшов на побачення з букетом троянд і радісною посмішкою; Офіціант довів відвідувача до столика і до істерики; Армію, поліцію і зятя голодом не лікують* тощо. Зевгматичні конструкції передбачають наявність опорного компонента та залежних від нього здебільшого граматично рівноцінних, але семантично різнопланових членів речення, поєднаних між собою сурядним зв'язком (паратактичного ряду). У такому разі багатозначний опорний компонент переважно актуалізує одночасно кілька різних значень або смислових відтінків. Такий підхід до кваліфікації зевгми має понадстолітню історію: його репрезентовано в уже згадуваній праці Р. Месра й проілюстровано висловленням Г. Гейне на зразок *Місто Геттінген знамените своїми ковбасами та університетом*.

Саме таку зевгму, що її пов'язують зі створенням гумористичного ефекту через граматичну, семантичну різнорідність або несумісність поєднаних одиниць, зараховують до стилістичного різновиду і протиставляють синтаксичному, витлумачуючи крайній як «синтаксичний прийом економії мовних засобів, у якому слово, що створює однотипні сполуки з кількома різними словами, фігурує у висловленні тільки один раз – на початку (протозевгма), всередині (мезозевгма або в кінці (гіпозевгма))» [3, с. 225]. Пор.: *гіпозевгма* – різновид зевгми, якій притаманне розташування спільного елемента будови у наступному реченні, наприклад, *Мокрий дощу, а голий розбою не боїться* [6, с. 157–158]. До того ж явище, ґрунтоване на використанні ефекту невиправданого

сподівання, на семантичній неоднорідності синтаксично однорідних членів, позначають термінологічним словосполученням «структурно-семантичні конвергенції» [8, с. 153]. За такого підходу зазвичай апелюють, як-от, наприклад, О. Калита, до однорідного зв'язку тих чи тих елементів, використання несумісних понять в одному ряду, одночасної реалізації кількох значень полісемічного слова, які мають різну сполучуваність. Пор.: *У сусідній кімнаті я отримав військовий квиток та наказ вимітатися геть* (О. Сушко). Конструкціями на зразок *Їсти кананки з маслом і задоволенням; Приходьте завтра і не один* і т. ін. ілюструють явище під назвою *акоп'ойну* ((грецьк. *аро коїну* – «від загального»), яке отримує таку дефініцію: конструкція з двома семантично неоднорідними додатками або обставинами (пов'язуються як однорідні) до одного стрижневого слова [6, с. 163]. Ілюстрування по-різному кваліфікованих мовних явищ схожим фактичним матеріалом певним чином розхитує підвалини теорії зевгматичних конструкцій.

До того ж іноді зевгматичні конструкції розглядають і чи то як зевгматичні моделі еліптичних речень [9, с. 165], чи то як різновид еліптичних зразків [6, с. 329]. Так, скажімо, на думку А. Загнітка, зевгма є різновидом еліпсису в тому разі, коли в кількох компонентах складносурядного речення, за винятком одного, здебільшого – першого, опускається спільний член: *Петрик взяв книгу, Марійка – зошит, а Василько – ручку* [6, с. 329]. Окрім того, науковець вважає термін «зевгма» полісемійним, оприявнює й інші його значення, як-от: 1) підпорядкування одному члену речення цілому ряду інших, з яких за смыслом йому може підпорядковуватися тільки один: *Ніколи не біжить за відправленим автобусом та жінкою, що пішла, – через дві-три хвилини ще підійдуть!;* 2) сполучення багатозначного слова одночасно з двома або більше іншими словами – з кожним у різному смислі: *Дружба гріє душу, плаття – тіло, а сонце і пічка – повітря* [6, с. 328]. Така позиція не викликає принципових заперечень, хоч містить певні суперечності, які спонукають до наукової дискусії. Це стосується передовсім зевгматичних конструкцій різновиду еліпсису. Адже сам автор підтримує загальноприйняту дефініцію еліптичного речення, витлумачуючи його як «речення з повною інформативною семантикою, але неповне формально, за виявом структурної схеми, речення, у якому уява про пропущений член речення безпосередньо встановлювана із власного змісту та будови, а не з контексту

й обставин мовлення», наприклад: *Батько відразу на вулицю; Гості до нас з Києва* [7, с. 186]. За такого підходу конструкцію на зразок *Петрик взяв книгу, Марійка – зошит, а Василько – ручку*, яку дослідник використовує для ілюстрації зевгми еліптичного різновиду, зокрема другу і третю її предикативні частини варто кваліфікувати як такі, що співвідносні з контекстуально неповним реченням, де пропущені присудки встановлюються з попереднього контексту.

Варто, вочевидь, зупинитися ще на одному дискусійному моменті теорії зевгматичних конструкцій, що стосується співвідношення понять «зевгма» та «силепс». Попри наявність різних дефініцій й окремишого місця, наприклад, у лексикографічних доробках на практиці досить важко провести чітку диференційну межу між цими явищами. Тим паче, що приклади (*Ішов дощ і два студенти*), які використовують для ілюстрації силепса, схожі до тих, які супроводжують інформацію про зевгму.

Лексема «силепс», або «силепсис», як і «зевгма», має грецьке походження (*sylepsys*): у буквальному потрактуванні означає «захоплення чогось», що згодом почали доповнювати, конкретизувати й лексемою «поєднання». З огляду на те, що іменник *поєднання* утворений від дієслова *поєднати*, яке може актуалізувати й переносне значення «одночасно сполучати, пов'язувати у взаємній відповідності», аналізовані термінологічні поняття тісно взаємопов'язані, без жодних сумнівів, мають певні точки дотику, тісно переплетені. Пор.: **зевгма** (грец. ζεύγμα – «зв'язок, поєднання») – фігура, яка полягає в тому, що слово, яке в пропозиції утворює однотипні синтаксичні поєднання з іншими словами, вживається тільки в одному з цих сполучень, в інших – опускається, тобто відбувається об'єднання одним словом кількох слів або речень [5, с. 206].

У потрактуваннях терміна «силепсис» також натрапляємо на певні суперечливі моменти, як-от: 1) стилістична фігура, що полягає в поєднанні неоднорідних членів речення і підпорядкуванні їх одному складнику [11, с. 388]; 2) стилістично зумовлене порушення правил узгодження,

риторичну фігуру або змішаний троп, що полягає в неправильному узгодженні підмета і присудка [12, с. 449]; 3) об'єднання однорідних членів речення, що розрізняються граматичною формою [7, с. 265]. Автор крайньої дефініції, репрезентуючи випадки вираження силепса, відсилає читача й до словникової статті з речтословом «зевгма», тим самим стверджуючи, що ці явища досить тісно взаємопов'язані. Окрім того, виокремлює ситуацію, згідно з якою при силепсі наявне «віднесення слова або словоформи до кількох слів без сполучуваності зі всіма ними семантично: *Врятовані пасажери пароплава були оточені увагою, турботою та медичною допомогою* [7, с. 265]. Такі зразки, вочевидь, важко відмежувати від тих, які інші науковці уналежнюють чи то просто до зевгматичних конструкцій, чи то до зевгматичного перелічення, чи то до семантичної зевгми і т. ін. Беззаперечним залишається те, що наявні суперечності не сприятимуть розбудові ні теорії експресивного синтаксису, ні теорії синтаксичної стилістики. А це, своєю чергою, спонукає до подальших пошуків шляхів розв'язання окресленої проблеми, зокрема й щодо більш чіткої диференціації актуалізованих понять, виразнішого виокремлення розрізнявальних ознак.

Висновки. Узагальнюючи зауважимо: зевгма – унікальне й оригінальне мовне явище, що привертає до себе увагу своєю незвичністю, своєрідністю, оскільки має специфічні особливості, які наразі не є всеохопно опрацьованими, осмисленими. На сьогодні залишається чимало дискусійних моментів у визначенні статусу зевгматичних конструкцій, порушені проблеми потребують серйозних наукових дискусій задля того, аби довести / спростувати доцільність функціонування в термінологічному апараті наявних дефініцій поняття «зевгма» / «зевгматична конструкція», виокремлення принципів, що лягли в основу їх побудови, репрезентувати чітку диференціацію суміжних із зевгматичними зразками мовних явищ, запропонувати їх типологію, з'ясувати семантичні, морфологічні, синтаксичні особливості. Це, власне, і є перспективою подальших досліджень.

Список літератури:

1. Вінтонів М. О., Вінтонів Т. М., Мала Ю. В. Синтаксичні засоби експресивізації в українському політичному дискурсі. Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2018. 336 с.
2. Гринишин У. Функціонально-стилістичне навантаження конструкцій з переліченням. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2014. Вип. 721. С. 11–15.
3. Гулей І. Відтворення синтаксичної зевгми в українському перекладі твору Джані Родарі “Сірліно”. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»*. Херсон : ХДУ, 2013. Вип. 20. С. 225–228.

4. Домбровський В. Українська стилістика і ритміка. Українська поезика. Дрогобич : Видавнича фірма «Відродження», 2008. 488 с.
5. Енциклопедичний словник класичних мов / Л. Л. Звонська, Н. В. Корольова, О. В. Лазер-Паньків та ін. 2-ге вид. випр. і допов. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2017. 552 с.
6. Загнітко А. Словник сучасної лінгвістики : поняття і терміни. Донецьк : ДонНУ, 2012. Т. 1: А – Й. 402 с.
7. Загнітко А. Словник сучасної лінгвістики : поняття і терміни. Донецьк : ДонНУ, 2012. Т. 3: П – С. 426 с.
8. Калита О.М. Засоби іронії в малій прозі (кінець ХХ – початок ХХІ століття) : монографія. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. 238 с.
9. Лаухіна І. С., Паладьєва А. Ф. Синтаксичні конструкції з пропущеним присудком у сучасній французькій мові. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2020. Т. 31 (70). № 2. Ч. 1. С. 164–169.
10. Літературознавча енциклопедія : у 2-х томах / уклад. Ю. І. Ковалів. Т. 1. Київ : ВЦ «Академія», 2007. 608 с.
11. Літературознавча енциклопедія : у 2-х томах / уклад. Ю. І. Ковалів. Т. 2. Київ : ВЦ «Академія», 2007. 624 с.
12. Мацько Л. І., Сидоренко О. М., Мацько О. М. Стилістика української мови : підручник. Київ : Вища школа, 2003. 462 с.
13. Риторика : навч. посіб. / упоряд. Т. К. Ісаєнко, А. В. Лисенко. Полтава : ПолтНТУ, 2019. 247с.
14. Прокопович Т. Філософські праці. Вибране. Київ : «Дніпро», 2012. 615 с.
15. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2006. С. 164.
16. Словар чужих слів : 12000 слів чужого походження в українській мові / З. Кузеля, М. Чайковський. Чернівці, 1910. 365 с. URL: <https://archive.org/details/chsliv/page/n145/mode/2up>
17. Словник української мови : у 20-и томах. URL : <https://sum20ua.com/?wordid=0&page=0>
18. Словник іншомовних слів / уклад. Л. О. Пустовіт та ін. Київ : Довіра, 2000. С. 445.
19. Станіславова Л. Зевгма як стилістичний прийом у романі «Чотири броди» Михайла Стельмаха. *М. П. Стельмах і сучасність* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Хмельницький : ХМЦНТІ, 2012. С. 154–166.
20. Швець Н. В. Адекватність репрезентації зевгми в українському перекладі серії романів про Гаррі Поттера. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія*. 2020. № 45. Т. 1. С. 137–140.
21. Collins dictionary. URL : <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/zeugma>
22. Meyer R. M. Deutsche Stilistik. Muenchen : C. H. BECK'sche VERLAGBUCHHANDLUNG OSKAR BECK, 1906. 237 с.

Koloiz Zh. V. ZEUGMA AS A LINGUISTIC PHENOMENON

The article considers the concept of “zeugma” as a linguistic phenomenon that requires complex and comprehensive research. Indisputable achievements in the scientific space are presented. Long-established views and certain linguistic traditions, most likely originating from Feofan Prokopovich, have been made public. The first lexicographic codification of the lexeme “zeugma” is presented, its interpretation, which is determined, most obviously, by foreign influence. On the other hand, a number of debatable points of the zeugmatic theory are outlined. Emphasis is placed on the need for critical understanding and improvement of individual fragments, which, unfortunately, attract the attention of scientists mostly during lexicographic work. Systematized information about zeugmatic constructions from existing scientific works. This made it possible to state: currently there is no unanimity in the perception and interpretation of the corresponding phenomenon, in the identification of the principles of systematization, differentiation and naming of certain classification varieties. Various definitions of the analyzed and related concepts are compared. Attention is focused on integral and differential characteristics, points of intersection and divergence in the naming and interpretation of the corresponding and adjacent phenomena are established. Contradictions have been established, which are connected with the lack of a unified approach to the development of criteria for the systematization of zeugmatic constructions, in particular, those associated with the creation of a humorous effect due to grammatical, semantic heterogeneity or incompatibility of combined units. It was established that the largest number of controversial issues concerns the definition of zeugma, the identification of its differential features, which led to the inclusion of the same variety in different classifications, and the granting of different linguistic status to the same samples.

Key words: *zeugma, zeugmatic construction, figure, syntactic figure, rhetorical figure, syllepsis.*